

Eeva-Liisa Nyqvist

Helsingfors universitet

Bestämmdhetsformer och artikelbruk hos vuxna svenskinlärare

Sammanfattning

Denna undersökning redogör för hur finskspråkiga universitetsstudenter ($n = 159$) behärskar species och artikelbruk i en skriven uppgift som ingår i deras obligatoriska språkstudier. Materialet analyserades på både grupp- och individnivå, och informanterna jämfördes dessutom med niondeklassare från ett annat material på gruppnivå. Dessa resultat visar att universitetsstudenter behärskar vissa aspekter bättre och vissa aspekter sämre än grundskoleleverna. Universitetsstudenter behärskar obestämd form singularis och nominalfraser med possessiva attribut bättre än den yngre kontrollgruppen, men de har flera problem med bestämd form singularis. Något överraskande har universitetsstudenter också större problem med speciesvalet än grundskoleleverna. Det är likaså typiskt att samma form både över- och under används fortfarande på universitetsnivå. Vidare visar undersökningen att bestämd form med adjektivattribut fortfarande är en central problemkälla för även avancerade svenskinlärare. Analyserna på individnivå uppvisar delvis olika inlärningsgångar än på gruppnivå, vilket beror på de använda kriterierna.

Nyckelord: svenska som andraspråk, species och artikelbruk, universitetsstudenter, grundskolelever

Bakgrund och syfte

Eftersom Finland är ett tvåspråkigt land är det andra inhemska språket, dvs. svenskan för de finskspråkiga, ett obligatoriskt läroämne på alla utbildningsnivåer från grundskolan till universitetet (*Lagen om grundläggande utbildning* 628/1998, *Gymnasielagen* 629/1998 och *Statsrådets förordning om universitetsexamina* 794/2004). Kurserna är frivilli-

ga på universitetsnivå, men däremot är provet där studerandena visar att deras muntliga och skriftliga kunskaper befinner sig på minst nivå B1 på CEFR-skalan obligatoriskt, och majoriteten av universitetsstuderandena avlägger en kurs före provet (Juurakko-Paavola & Palviainen 2011; Fröjdman 2013). På universitetsnivå anordnas dessa kurser av specialenheter som oftast kallas språkcentrum. Syftet med kurserna är att förse studerandena med sådana språkkunskaper som de behöver i arbetslivet. Kriterierna för nivåerna B1 (nöjaktiga kunskaper) respektive B2 (goda kunskaper) kan läsas i *Grunderna för språkexamina för statsförvaltningen* (2003).

Däremot är svenskan inte längre är ett obligatoriskt ämne i den finska studentexamen, vilket sannolikt har bidragit till att universitetsstuderandenas kunskapsnivå i svenska språket har sjunkit under de senaste åren. År 2009 uppskattades 44 % av de finskspråkiga universitetsstuderandena ha problem med att avlägga provet i svenska (Hildén 2009), trots att de i genomsnitt fått sex års undervisning i svenska före universitetet. Därför måste universiteten mer än tidigare satsa på att lära ut grunderna i svenska (Elsinen & Juurakko-Paavola 2006), både vad gäller strukturer och ordförråd.

Syftet med denna artikel är att belysa hur bestämdhetsformer och artikelbruk behärskas av vuxna teknologistuderande som läser en kurs i svenska vid språkcentret vid deras hemuniversitet. Detta har mig veterligen inte tidigare undersökts i Finland. Studerandena på denna nivå är av intresse eftersom de utgör den högsta nivån av institutionell undervisning i svenska i Finland (med undantag av dem som studerar nordiska språk som huvud- eller biämne). Ett annat syfte är att identifiera de centrala svårighetskällorna för avancerade inlärare och härigenom vad undervisningen på språkcenternivå borde fokusera på. Trots att språkundervisningen allt mer koncentrerar sig på kommunikation är strukturerna fortfarande viktiga: problemen med bestämdhet försvagar begripligheten. Därför är det viktigt att rikta de begränsade undervisningsresurserna (kursernas omfattning vid det aktuella universitetet är 36 lektioner) till de mest centrala problemen i inläringen.

I denna artikel syftar jag på problematiken kring valet mellan obestämd och bestämd form med termen *species*, som härstammar från Noreen (1904) och som sedan dess ofta har använts som beteckning för

kategorin bestämdhet i grammatisk litteratur på svenska, bl.a. i *Svenska Akademiens grammatik* (fortsättningsvis SAG).

Material och metod

Det föreliggande materialet består av uppsatser på ca 200 ord skrivna av 159 finskspråkiga universitetsstudenter (i fortsättningen *universitetsmaterialet*). Texterna är skrivna som hemuppgifter på kurser som förbereder studenterna för språkprovet, och handlade om vad som fått studenterna att välja sin studieinriktning. Samtidigt tangerar de även aktuella teman inom teknikbranschen. Studenterna har varit tillåtna att använda olika slags ordböcker som hjälpmedel.

Universitetsstudenternas texter jämförs på gruppnivå med ett skriftligt material från grundskoleelever på vårterminen i årskurs 9, hämtat från Nyqvist (2013) (antal texter = 60, ca 60 ord per text, i fortsättningen *grundskolematerialet*). Universitetsmaterialet har tidigare använts i en enkätundersökning där infödda svensktalare ($n = 56$) bedömde de mest typiska normavvikelserna enligt Likertskalan 1–5 (1 = »inte alls störande«, 5 = »mycket störande«; Nyqvist 2014). Studien visade att infödda talare förhåller sig i stort sett förstående till informanternas formuleringar, men upplever vissa normavvikelser av olika skäl störande. I det följande hänvisar jag till *enkätundersökningen* i samband med de normavvikelser som ansetts vara störande.

Universitetsmaterialet analyseras på gruppnivå för att ge en helhetsbild om frekvenser och problematiska aspekter av species och artikelbruk. Analysen omfattar hela nominalfrasen, dvs. också de framförställda PRG-attributen (pronominala och genitivattribut, dvs. possessiva, indefinita, definita och genitivattribut; Nyqvist 2013; Hultman 2003) och adjektivattributen. Genom att enbart granska substantivets form kunde man exempelvis inte se skillnaden mellan användning av obestämd form i indefinit betydelse och efter PRG-attribut som kräver substantivets obestämda form (t.ex. *en hund* vs *min hund*; jfr Hultman & Westman 1977). Därför använder jag på gruppnivå termen *frastyp* i stället för *form*.

Analysen är både frekventiell och normativ och bygger på de obligatoriska kontexterna, dvs. informanternas produktion jämförs med målspråket (Ellis & Barkhuizen 2005). Att urskilja de obligatoriska

kontexterna bakom inlärarens aktuella produktion kan i vissa fall vara problematiskt, men detta har inte varit fallet med detta material pga. att språket informanterna producerar är mycket konkret. Som norm i undersökningen fungerar traditionell skolgrammatik, eftersom informanterna fått undervisning i den. De flesta finskspråkiga svenskinlärare lär sig svenska de facto som främmande språk, dvs. utan levande kontakt med språket, varför läromedlen spelar en central roll.

Frekventiell analys av obligatoriska kontexter visar vilka nominalfrastyper informanterna mest behöver i sitt språkbruk, medan normativ analys åskådliggör i vilken grad informanternas språkbruk motsvarar normen. När antalet målspråksenliga belägg divideras med antalet alla obligatoriska kontexter, visar kvoten hur många procent av de obligatoriska kontexterna som är korrekta. Den undersökta formen underanvänds, om kvoten är under 1. Däremot beaktar analysen inte situationer där en form används utanför den obligatoriska kontexten, dvs. överanvänds. Därför kompletteras den med en analys av målspråksenligt bruk som också beaktar överanvändning (Ellis & Barkhuizen 2005; Pica 1984). Pearson's chi-square i SPSS används för att undersöka om skillnaderna mellan korrekthetsprocenten är signifikanta (alfa = 0,05). Ordet *signifikant* används i det följande enbart i betydelsen »statistiskt signifikant«.

Analysen på individnivå belyser inlärningsordningen mellan de mest frekventa formerna med hjälp av begreppen *systematiskt bruk* och *90-procentigt bruk* (se vidare nedan). Resultaten framställs med hjälp av implikationstabeller och skalabiliteten och koefficienten för reproduktion som visar tabellernas validitet anges. Gränsvärdena för dessa är minst 0,6 respektive 0,9 (Hatch & Lazaraton 1991).

De centrala frågorna är:

- Vilka former använder universitetsstuderandena mest?
- Hurdana svårigheter förekommer? Gäller de oftast speciesvalet (valet mellan t.ex. bestämd och obestämd form) eller nominalfrasens form (t.ex. bortfall av obestämd artikel)?
- Ser inlärningsgången likadan ut på grupp- och individnivå?
- Hurdana kvantitativa och kvalitativa skillnader finns det mellan universitetsstuderandes och grundskolelevers texter?

Tillägnet av species och artikelbruk i inläraarsvenskan

Inläraare av svenska som förstaspråk tillägnar sig species och artikelbruk tidigt och åtminstone skenbart utan ansträngningar (Bohnacker 1997, 2003). Tidigare forskning har dock visat att fallet är det motsatta för andraspråksinläraare: svenskans species är svår för alla, oberoende av förstaspråket (se t.ex. Eriksson & Wijk-Andersson 1988; Wijk-Andersson 1993, 1994, 1995; Axelsson 1994; Sundman 1995; Nyqvist 2013). Likartade resultat har även uppnåtts i forskningen kring norskinläring (Anderssen 2007; Nordanger 2009).

Alla språk gör skillnad mellan ny och bekant information, men bara en tredjedel av världens språk innehåller morfologiska speciesmarkörer, dvs. artiklar och bestämdhetsändelser. Bara cirka 8 % av språken innehåller både en obestämd och en bestämd artikel, som svenskan (Haspelmath 1998). Därför kan man anta att majoriteten andraspråksinläraare av svenska har ett förstaspråk utan morfologiska speciesmarkörer, vilket påverkar deras inläring av denna centrala kategori.

Kognitiva inläringsteorier betonar vikten av tidigare kunskaper som antingen kompletteras eller förändras vid inläring av något nytt. För exempelvis en finskspråkig inläraare innebär inläringen av svenska också att man bör tillägna sig helt nya grammatiska begrepp. Man lär sig att varje substantiv ska markeras för species, något som man inte gör i förstaspråket, och börjar operera med för ens förstaspråk främmande grammatiska kategorier. Kort sagt lär man sig att tänka på ett nytt sätt, vilket sker långsamt, i synnerhet i vuxen ålder (Slobin 1996).

Trots att tvärspråkligt inflytande oftast är lexikalt (se t.ex. Lahtinen 2010), förekommer det även i grammatiken. Då överförs framför allt den funktionella likheten, inte själva formen (Ringbom 2007). Tvärspråkligt inflytande med hänsyn till grammatiken tycks oftare ske mellan två inläraarspråk än mellan ett första- och ett inläraarspråk, om inläraarspråken typologiskt sett står närmare varandra (De Angelis 2007). Eftersom majoriteten av dagens unga finskspråkiga vuxna har lärt sig engelska som sitt första främmande språk (Utbildningsstyrelsen 2014:44), överförs troligen element från engelskan i högre grad än från finskan när de lär sig svenska. Det är dock viktigt att minnas att tvärspråkligt inflytande bygger på inläraarens egen uppfattning om likheterna mellan språken, inte på lingvistiska beskrivningar (Ringbom 2007).

Det föreligger en *nollrelation* mellan speciesmarkeringen i finskan och svenskan. Species existerar i båda språken som betydelsekategori, men likheterna är så abstrakta att inläraren inte omedelbart kan se dem (Ringbom 2007). Svenskan använder morfologiska och lexikala medel, medan species i finskan, trots att språket har en rik substantivböjning, oftast framgår av kontexten eller ordföljden (tema-rem-principen) (Vilkuna 1992). Nollrelationen manifesterar sig ofta genom utelämnning av andraspråkselement som ur förstaspråkets synvinkel känns redundanta, såsom artiklar (Jarvis & Odlin 2000; Odlin 2003; Ringbom 1992). Därför behöver inlärare vanligen explicit undervisning i språket (Ringbom 2007).

Mellan speciesmarkeringen i svenskan och engelskan råder däremot enligt Ringboms (2007) terminologi en *kontrastrelation*. Båda språken anger species morfosyntaktiskt, men engelskan använder enbart artiklar medan svenskan använder både artiklar och ändelser. Det bakomliggande semantiska systemet som styr valet mellan indefinit och definit betydelse är dock detsamma, varför tidigare kunskaper i engelskan kan hjälpa i speciesvalet.

Likheterna och olikheterna mellan språken är dock inte den enda faktorn som kan förklara svårigheterna. Grammatik kan tillägnas både implicit, genom att man blir exponerad för språket och att kommunicerar på det, och explicit, genom att medvetet koncentrera sig på strukturerna (Ellis 2008). Ellis (2009) har sammanfattat ett antal undersökningar om faktorer som gör en grammatisk kategori svår att tillägna sig. När dessa tillämpas på species och artikelbruk i svenskan kan man konstatera att implicit inlärning försvåras av att speciesmarkörerna är obetonade, av att obestämd form förekommer i både indefinit (t.ex. *Jag såg en hund*) och definit betydelse (t.ex. *Hans hund är liten och svart*) och av att vissa former innehåller mycket redundans (t.ex. i *den här lilla boken* anges definit betydelse med både *den här* och speciesändelserna). Explicit inlärning är inte enklare: artiklarna och speciesändelserna har flera allomorfer och funktioner (t.ex. bestämd form kan vara både definit och generisk, SAG 3) och det är ofta svårt att formulera begreppsligt transparenta och entydiga regler för användningen av dem. I praktiken syns det sistnämnda i det faktum att läromedlens regler för val av rätt species är stela och enbart gäller några få aspekter av speciesproblematiken (se också Nyqvist 2013). Problemen med hur species behandlas i

läromedlen torde göra inläringen synnerligen svår för dem som lär sig språket enbart genom formell undervisning, vilket är fallet för de flesta svenskinlärare i Finland.

Tidigare forskning

Species och artikelbruk hos andraspråksinlärare har undersökts mycket i Sverige, men även i Norge och i Finland. Axelsson (1994) visar att de svenska nominalfraserna utgör en svårighetshierarki med tre nivåer: frekventa såväl som formellt sett enkla frastyper (nakna substantiv, obestämd form pluralis och fraser med possessiva attribut) är minst 90-procentigt målspråksenliga. Mer komplexa nominalfraser (bestämd och obestämd form singularis) behärskas till 60 % och de mest komplexa nominalfraserna med adjektivattribut till 30 %. Resultaten var likartade i Axelssons alla tre informantgrupper (finsk-, spansk- och polskspråkiga), men hon fann att de finskspråkiga, som pga. finskan var vana vid böjningsändelser, behärskade bestämd form singularis bättre än de spanskspråkiga, som i sin tur behärskade obestämd form singularis bättre pga. sitt förstaspråk.

Eriksson och Wijk-Andersson (1988) undersökte species och artikelbruk hos tyska och polska svenskinlärare och kom till den slutsatsen att de svenska nominalfrasernas form (såsom artikelbruk, ordböjning och användning av PRG-attribut) beredde svårigheter för inlärare oberoende av förstaspråket. Däremot menade de att likheterna mellan inlärarens förstaspråk och svenskan kan underlätta speciesvalet: de polska informanterna vars förstaspråk saknar morfologisk species hade nämligen större problem än de tyska informanterna. Även Wijk-Anderssons senare undersökningar har visat att species och artikelbruk tycks vara lättare för informanter med ett artikelspråk som förstaspråk (Wijk-Andersson 1993), och att själva formen vanligtvis bereder mer svårigheter än speciesvalet (Wijk-Andersson 1995).

Nordanger (2009) har undersökt hur ryska norskinlärare, vars förstaspråk saknar morfologisk species, markerar definit referens i norskan. Som kontrollgrupp hade hon engelskspråkiga norskinlärare. Resultaten visade att de ryska informanterna signifikant oftare än de engelskspråkiga hade problem med speciesmarkeringen. De mest idiomatiska uttrycken, där speciesformen inte beror på genomskinliga se-

mantiska och pragmatiska faktorer, beredde dock svårigheter för både de rysk- och engelskspråkiga informanterna, varför både förstaspråkets påverkan och målspråkets komplexitet tycks spela en roll.

Min doktorsavhandling (Nyqvist 2013) handlar om tillägnet av species och artikelbruk i svenskan hos finska grundskolelever i årskurserna 7–9. Jag fann att inlärningsordningen mellan de mest frekventa frastyperna i såväl skriftligt som muntligt material följer samma ordning som den i Axelssons (1994) undersökning: först behärskas formerna utan speciesmarkering (nakna former såsom *åka* buss, obestämd form pluralis såsom *bussar* samt possessivt attribut + substantiv såsom *min buss*). Sedan behärskas bestämd form singularis och till slut formerna som innehåller artiklar eller flera ändelser (obestämd form singularis och bestämd form pluralis).

Frastyperna utan speciesmarkörer är signifikant lättare än formerna med dem. Dessutom behärskas bestämd form singularis som innehåller en ändelse signifikant bättre än obestämd form singularis som innehåller en artikel (Nyqvist 2013; se också Axelsson 1994). Den traditionella undervisningsordningen för de olika formerna av substantiv i finska läromedel i svenska strider dock mot denna ordning: obestämd form singularis lärs ut före bestämd form singularis, dvs. inlärare förväntas behärska en svår form före en lättare (ibid.).

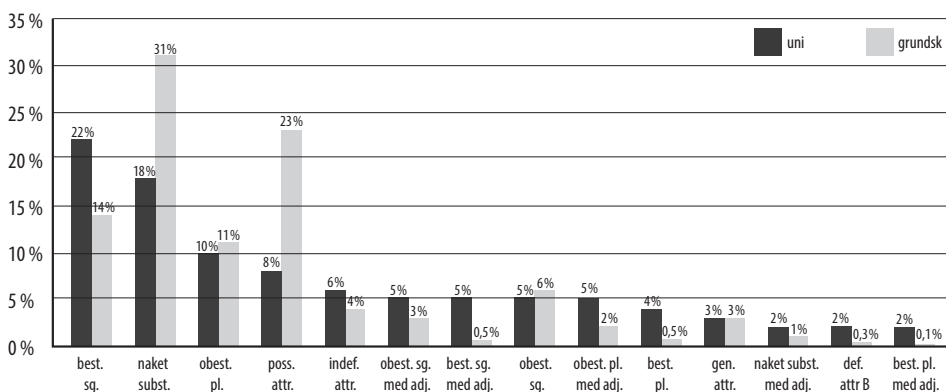
Även förhållandet mellan form och betydelse är problematiskt (jfr DeKeyser 2005). Det är typiskt för svenskan att definit betydelse anges med hjälp av obestämd form (t.ex. *mitt hem*, *denna bok*, *samma gång*). Detta syns tydligast vid possessiva attribut, som mycket ofta konstrueras med bestämd form: korrekthetsprocenten sjunker t.o.m. signifikant från åk 7 till åk 9 (Nyqvist 2013). Samma fenomen förekommer i samband med mindre frekventa genitivattribut och de definitiva attributen *samma*, *denna* och *nästa* (ibid.).

Sundmans undersökning (1995) visar att species och artikelbruk i svenskan bereder problem för t.o.m. universitetsstudier med svenska som huvudämne. Framför allt överanvändning av obestämd form pluralis är vanligt, för betydelskillnaden mellan obestämd och bestämd form är mindre tydlig i pluralis. Även bestämda former med adjektivattribut är fortfarande problematiska pga. sin komplexitet. I det följande redogör jag för species och artikelbruk i universitetsmaterialet på grupp- och individnivå.

Species och artikelbruk på gruppnivå: frekventiell analys

I denna artikel redovisas frekvenserna i universitetsmaterialet på gruppnivå, och dessa jämförs med grundskolematerialet. Analysen belyses med autentiska exempel där den aktuella normavvikelsen har markerats med en asterisk (*). Inga normavvikelser i exemplen har korrigerats.

Materialet består av sammanlagt 4815 nominalfraser med ett substantiv som huvudord (i fortsättningen *nominalfraser*). Figur 1 uppvisar frekvenserna med undantag av frastyperna med frekvens under 2 % (framför allt fraser med både ett PRG-attribut och ett adjektivattribut). Andelen oanalyserbara fraser, dvs. fraser som inte kan tolkas (exempelvis i *en *gång* i *år* är det omöjligt att avgöra om informanten har avsett en obestämd eller bestämd form) förblir under 0,5 %. I grundskolematerialet är denna andel lika låg.

Figur 1. Frekvenserna för de olika frastyperna i universitets-respektive grundskolematerialet.

Som figuren visar är de flesta nominalfrastyperna lågfrekventa i båda materialen. I universitetsmaterialet dominerar *bestämd form singularis* (*huset*) och *naken form*, dvs. *obestämd form singularis* utan artikel (*hus*). Även andelen nominalfraser med *obestämd form pluralis* utan adjektivattribut är 10 %, men frekvensen för de flesta frastyper är högst 5 %.

De mest påfallande skillnaderna mellan de två materialen gäller fraserna med *possessiva attribut*, bestämd form singularis och nakna substantiv. Bestämd form singularis dominerar i universitetsmaterialet, medan *possessiva attribut* (*mitt hus*) är betydligt vanligare i grundskolematerialet. Universitetsstuderandenas texter handlar om aktuella fenomen inom deras bransch, medan grundskoleleverna skriver om sitt eget liv, vilket förklarar den höga andelen *possessiva attribut*. Nakna substantiv dominerar i grundskolematerialet eftersom informanterna skriver om sina hobbyer, vilket resulterar i talrika belägg på *spela fotboll*, *piano* osv. (Nyqvist 2013). Nakna substantiv är visserligen högfrekventa även i universitetsmaterialet.

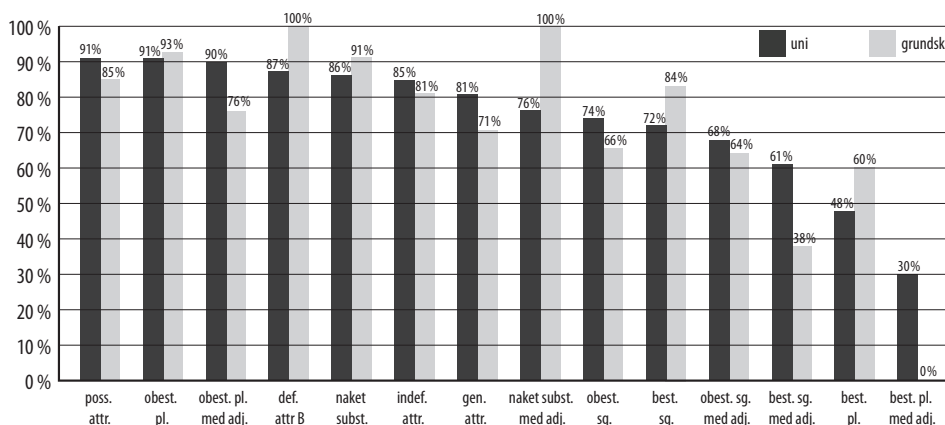
En skillnad mellan de två materialen är också att både *bestämd form pluralis* samt de bestämda formerna som föregås av adjektivattribut (i fortsättningen *dubbel bestämdhet*) som knappt förekommer i grundskolematerialet har frekvenser på några procent i universitetsmaterialet. De är alltså fortfarande lågfrekventa – vilket de också torde vara i det verkliga språkbruket – men har flera obligatoriska kontexter i universitetsmaterialet.

Species och artikelbruk på gruppnivå: normativ analys

Universitetsmaterialet innehåller 1067 icke-målspråksenliga nominalfraser och sammanlagt 1174 normavvikelser. 78 % av nominalfraserna är målspråksenliga, vilket är signifikant lägre ($p = 0,000$) än i grundskolematerialet (Nyqvist 2013).

Tabell 2 nedan visar korrekthetsprocenten i både universitets- och grundskolematerialet. Frastyperna med en frekvens under 2 % har återigen utelämnats. Eftersom adjektiven saknar speciesböjning i obestämda former, beaktas adjektivböjningen inte i de obestämda fraserna. Adjektivattributets närvaro i en nominalfras ökar dock alltid komplexiteten, vilket manifesterar sig t.ex. genom artikelbortfall (Axelsson 1994; Nyqvist 2013), varför det är relevant att betrakta de obestämda fraserna med och utan adjektivattribut separat. Eftersom adjektiv har speciesböjning i bestämda nominalfraser, beaktas även dessa i analysen. Majoriteten av normavvikelserna i bestämda nominalfraser handlar dock om substantivets form även när de innehåller ett adjektivattribut.

I det följande presenteras först andelarna målspråksenliga yttranden i universitetsmaterialet och de olika frastyperna jämförs med varandra. Sedan behandlas de mest typiska problemen i universitetsmaterialet i de obligatoriska kontexterna för nakna, obestämda och bestämda former samt fraser med PRG-attribut. Dessa jämförs också med grundskolematerialet.

Figur 2. Korrekthetsprocenten för de olika frastyperna i universitets-respektive grundskolematerialet.

Som framgår av figur 2 överstiger korrekthetsprocenten i universitetsmaterialet 80 % i frastyper utan morfologiska speciesmarkörer, dvs. fraser med *possessiva attribut*, *nakna former* och *obestämd form pluralis*, samt i en lågfrekvent frastyp definit attribut som konstrueras med substantivets bestämda form (t.ex. *den här boken*). Andelen målspråksenliga former överstiger 70 % för *obestämd* respektive *bestämd form singularis*, medan *bestämd form pluralis* och *dubbel bestämdhet* har de lägsta korrekthetsprocenten.

Kort sagt motsvarar inlärningsgången på gruppnivå den i grundskolematerialet (för liknande resultat, se Nyqvist 2013; se även Axelson 1994). Både fraserna med possessivt attribut med substantivet i singularis och med naken form är signifikant lättare än fraserna med obestämd respektive bestämd form singularis ($p = 0,000$ i alla fallen). Dessutom är naken form med ett adjektivattribut signifikant lättare än dubbel bestämdhet i singularis ($p = 0,008$).

Obestämd form pluralis är i universitetsmaterialet signifikant lättare än obestämd form singularis, oberoende av om frastypen innehåller ett adjektivattribut eller inte ($p = 0,000$ i båda fallen). Antalet ändelser spelar också en roll: såväl obestämd form pluralis som bestämd form singularis är signifikant lättare än bestämd form pluralis ($p = 0,000$ i båda fallen). Däremot är skillnaden i målspråksenligheten mycket liten mellan obestämd och bestämd form singularis; i grundskolematerialet är bestämd form signifikant lättare (Nyqvist 2013). Korrekthetsprocenten för bestämd form har visserligen sjunkit, men procenten för obestämd form har stigit jämfört med grundskolematerialet.

Adjektivattributet påverkar målspråksenligheten i varierande grad. Frastypen utan adjektivattribut är alltid lättare än frastypen med det, men skillnaden är icke signifikant i obestämda former. Fraserna med dubbel bestämdhet är signifikant svårare än motsvarande former utan adjektiv ($p = 0,000$ i både singularis och pluralis). Detta beror på ökningen av komplexitet: informanten bör samtidigt kontrollera den fristående artikelns, adjektivattributets och substantivets form. Skillnaden är likaså signifikant i nakna former ($p = 0,009$), där speciellt namn på olika ämnesområden och liknande bereder svårigheter: *Jag vill specialisera till *energitekniska samhällsplaneringen*.

Normavvikelserna beträffande speciesvalet är i universitetsmaterialet signifikant vanligare än sådana normavvikelser som enbart handlar om formen (53 % respektive 43 % av alla normavvikelser, $p = 0,000$): i grundskolematerialet var nominalfrasens form en större problemkälla (Nyqvist 2013).

Nakna och obestämda former

I *nakna former* är normavvikelserna beträffande formen och speciesvalet lika vanliga. Nakna former utan adjektivattribut behärskas i universitetsmaterialet signifikant svagare än i grundskolematerialet ($p = 0,04$), eftersom universitetsstudierandena använder dem i svårare kontexter. I grundskolematerialet förekommer de oftast i fraser såsom *spela fotboll* eller *åka buss*, som informanterna sannolikt tillägnat sig som helfraser, medan de obligatoriska kontexterna för nakna former i universitetsmaterialet ofta gäller yrkesbeteckningar i predikativ ställning (*Jag visste inte varför jag ville bli *en läkare*), där obestämd artikel överanvänds.

Även bestämd form singularis överanvänds i obligatoriska kontexter för naken form: *Egentligen skulle jag ta ansvar för att producera *stålet till kunderna; Jag studerar *lantmäteriet*. Det handlar då om oräknebara substantiv som syftar på allmänt kända begrepp men i största allmänhet – det är exempelvis inte fråga om ett visst parti stål (SAG 3) – vilket fått informanterna att överanvända bestämd form. Överanvändning av bestämd form på bekostnad av naken form utgör 11 % av alla normavvikelserna beträffande speciesval, och är vanligare i universitets- än i grundskolematerialet. Enligt infödda talare är denna normavvikelse mycket störande eftersom formen antyder att den omtalade referenten är bekant (Nyqvist 2014).

I obestämda former handlar normavvikelserna om form i singularis och om speciesval i pluralis. Korrekthetsprocenten för *obestämd form singularis* utan respektive med adjektivattribut är i universitetsmaterialet högre än i grundskolematerialet. Skillnaderna är icke signifikanta, men visar att bortfall av obestämd artikel (**Naturlig konsekvens var gå att studera naturvetenskap ...*) – det vanligaste problemet med obestämd form singularis – är mindre vanligt hos avancerade studerande. Normavvikelsen är även i universitetsmaterialet signifikant vanligare ($p = 0,000$) i fraser med adjektivattribut.

Korrekthetsprocenten för *obestämd form pluralis* utan adjektivattribut är höga i båda materialen och korrekthetsprocenten har stigit betydligt, om än icke signifikant i fraserna med adjektivattribut. Överanvändning av bestämd form på bekostnad av obestämd form (*Jag har jobbat två *sommaren i Metso Automations ...*) – som utgör 13 % av alla normavvikelser beträffande speciesvalet – är den vanligaste normavvikelsen, och infödda talare bedömer den som störande av samma orsak som överanvändningen av bestämd form i obligatoriska kontexter för nakna former (Nyqvist 2014).

Bestämda former

I *bestämd form singularis* är 73 % av de obligatoriska kontexterna mål-språksenliga, vilket är signifikant lägre än i grundskolematerialet ($p = 0,000$). Överanvändning av naken form i obligatoriska kontexter för bestämd form singularis täcker 96 % av normavvikelserna. Normavvikelsen utgör i universitetsmaterialet hälften av alla normavvikel-

ser beträffande speciesvalet och är signifikant vanligare än de övriga typerna ($p = 0,000$ i alla fallen), vilket den också är i grundskolematerialet (Nyqvist 2013). Enligt infödda talare är denna avvikelse signifikant mindre störande än överanvändning av bestämd form i obligatoriska kontexter för obestämd eller naken form (Nyqvist 2014).

Avvikelsen är vanligast när den bestämda formen saknar korrelerat tidigare i texten: 88 % av de icke-normenliga fraserna är direkt deiktiska (*Efter *gymnasium ville jag fortsätta mina studier ...*) eller indirekt anaforiska (*Kärnkraften har oroat mig efter *olycka i Fukushima*), dvs. substantiven syftar på ett allmänt känt begrepp eller står i entydig relation till något känt (SAG 3). Att problemen med speciesvalet är vanligast i dessa kontexter är föga överraskande, eftersom läromedlen betonar regeln »använd bestämd form när något nämns för andra gången«. Enligt Fraurud (1988) har dock bara ca 20 % av bestämda former i sakprosa ett korrelerat.

Bestämd form pluralis är lågfrekvent och har en relativt låg korrekthetsprocent i båda materialen. Den praktiskt taget enda normavvikelsen gäller överanvändning av obestämd form: *Både lärarna och *studenter vid vårt universitet jobbar hårt*, som är den näst vanligaste normavvikelsen beträffande speciesvalet (25 % av alla) och signifikant vanligare är de två mest sällsynta avvikelse typerna beträffande speciesvalet ($p = 0,000$ i båda). Majoriteten (82 %) av de icke-normenliga fraserna saknar återigen korrelerat.

I *dubbel bestämdhet* förekommer bortfall av bestämd artikel i 26 % av fraserna i singularis (*[vårt universitet] är *bästa universitet i Finland*) och i 54 % i pluralis (*Jag har alltid varit bra i *naturvetenskapliga ämnen ...*), varför den är den näst vanligaste normavvikelsen som gäller formen i universitetsmaterialet. Normavvikelsen förekommer i båda materialen vanligen tillsammans med överanvändning av naken form respektive obestämd form pluralis (Nyqvist 2013), dvs. det är vanligt att samma fras innehåller flera normavvikelser. Dubbel bestämdhet är synnerligen komplex i pluralis där substantivet dessutom har två ändelser.

Enligt Axelsson (1994) är det möjligt att en andraspråksinlärare som enbart fått formell undervisning aldrig kan behärska den fullständigt: såsom flera komplexa strukturer är den lågfrekvent, vilket innebär att inlärare lider av brist på inflöde och på tillfällen att öva formen. Även Anderssens (2007) undersökning om tillägnandet av substantiv-

böjningen hos norskspråkiga barn visar att dubbel bestämdhet är svår: bortfall av bestämd artikel är vanligt, trots att barn annars tillägnar sig speciesformerna tidigt.

Fraser med PRG-attribut

I fraser med *PRG-attribut* markeras species lexikalt, dvs. ett framförställt attribut bestämmer substantivets form. Därför gäller normavvikelserna i dessa nominalfraser alltid formen. PRG-attributen konstrueras oftast med substantivets obestämda form, vilket innebär en konflikt mellan form och betydelse. Den praktiskt taget enda normavvikelsen i PRG-attributen i universitetsmaterialet är överanvändning av bestämd form i samband med PRG-attributen, som också är den vanligaste normavvikelsen som gäller formen, t.ex. *min *lägenheten, många *alternativen, Japans förra *statsministern, samma *nyheten*. Dessa formuleringar äventyrar inte begripligheten, men ger enligt infödda talare ett slarvigt intryck (Nyqvist 2014).

Andelen målspråksenliga fraser med ett possessivt attribut i universitetsmaterialet har stigit signifikant ($p = 0,05$), dvs. universitetsstuderandena behärskar det problematiska förhållandet mellan form och betydelse bättre än grundskoleeleverna.

Målspråksenligt bruk

Såväl nakna, obestämda som bestämda former både under- och överanvänds i universitetsmaterialet. Därför har jag beräknat TLU (target-like use, dvs. målspråksenligt bruk) för dessa i enlighet med Picas (1984) formel, där antalet målspråksenliga belägg divideras med summan av antalet samtliga belägg på obligatoriska kontexter och antalet icke-normenliga, icke-obligatoriska kontexter.

TLU är lägst i bestämd form pluralis (35 %) och i obestämd form singularis (60 %), som båda underanvänds oftare än överanvänds. Den är 63 % i nakna former, som överanvänds framför allt på bekostnad av bestämd form singularis med även i stället för obestämd form singularis. TLU är högst i bestämd form singularis (67 %) och i obestämd form pluralis (76 %), där underanvändningen är vanligare än överanvändningen.

Species och artikelbruk på individnivå

I detta avsnitt analyseras *naken form*, *obestämd form singularis* och *pluralis* och *bestämd form singularis* på individnivå. Deras frekvenser är minst 10 % på gruppnivå när adjektivattributets existens inte beaktas. Bestämd form pluralis har utelämnats eftersom majoriteten av informanterna inte alls använder den.

Materialet analyseras utgående från systematiskt samt 90-procentigt bruk och analyserna sammanfattas i implikationstabellerna 1 och 2 nedan. Systematiskt bruk visar om en struktur dykt upp i inlärarens produktion, medan det procentuella kriteriet visar till vilken grad en form behärskas. Skalorna bygger på en stigande svårighetshierarki där den lättaste formen – formen som största antalet informanter använder systematiskt respektive 90-procentigt – står längst till vänster. Den svåraste formen med de lägsta andelarna systematiskt respektive 90-procentigt bruk står längst till höger. Tabellerna bygger på antagandet att den som behärskar formen längst till höger också behärskar formerna till vänster.

Det finns olika, alltid något arbiträra, kriterier för att fastslå när en form har dykt upp i inlärarens produktion (Pallotti 2007). I denna artikel definieras systematiskt bruk i enlighet med Rahkonen och Håkansson (2008) som tre målspråksenliga obligatoriska kontexter för en form per text. Sättet att behandla felande data, dvs. de fall där en form har 1–2 förekomster varierar i olika undersökningar. Exempelvis Glahn m.fl. (2001) och Eklund Heinonen (2009) tolkar dem som ett tecken på att formen inte behärskas. Att en form inte används behöver dock inte betyda att informanten inte kan producera den: det är möjligt att informanten inte har råkat behöva den. Slumpen är synnerligen sannolik i det föreliggande materialet, då informanterna har lärt sig svenska i flera år: ingen substantivform är ny för dem.

Även Rahkonen och Håkansson (2008) anser att avsaknaden av en form inte automatiskt kan tolkas som ett tecken på att informanten inte behärskar den. Därför har de valt att inte betrakta felande data när implikationsskalans validitet kalkyleras och undantagen från den identifieras. Samma princip tillämpas i denna artikel. Reproduktionskoefficient- och skalabilitetsvärdena som ges vid implikationstabellerna har därför beräknats med Rahkonens och Håkanssons version av Guttmans formel (se nedan); felande data subtraheras från produkten

av antalet informanter och antalet undersökta former innan antalet avvikelser divideras med resultaten från denna aritmetiska operation (Rahkonen & Håkansson 2008: 145; jfr Hatch & Lazaraton 1991:210):

$$C_{rep} = 1 - \frac{(\text{number of errors})}{((\text{number of subjects})(\text{number of items}) - \text{missing})}$$

Systematiskt respektive 90-procentigt bruk anges i tabellerna nedan med plustecknen (+). 1–2 förekomster markeras i tabell 1 med snedstreck (/) och tolkas som felande data, om en svårare form har behärskats. I slutet av raden har snedstrecken dock lämnats till höger om vertikalstreck (|), eftersom det i sådana fall inte finns tillräckligt med evidens om behärskningen. De former som saknar kontexter eller inte används 90-procentigt markeras med minustecken (-). Problematiken kring felande data är alltså relevant enbart i tabell 1. Undantagen från den idealiska implikationella skalan, dvs. de former som behärskas trots att en lättare form inte har bemästrats, anges med utropstecken (!).

På grund av det höga informantantalet avser raderna i tabellerna inte enskilda inlärare, utan skaltyper: alla de individer som använder former systematiskt respektive 90-procentigt enligt samma mönster anges i tabellen på samma rad. Exempelvis *Skaltyp 1* i tabell 1 står för alla de 21 individer som använder alla de fyra formerna systematiskt (Torgerson 1967; se även Rahkonen 2008).

Som framgår av tabell 1 följer skaltyperna 1–28, sammanlagt 111 informanter, en idealisk implikationell ordning utan undantag. Trots att tabellen innehåller 21 avvikelser finns det tydliga implikationella förhållanden mellan de undersökta formerna (C_{rep} 0,96; C_{skal} = 0,94), dvs. skalan är valid. Därför kan följande implikationella ordning anges: bestämd form singularis (*bussen*) < naken form (*buss*) < obestämd form pluralis (*bussar*) < obestämd form singularis (*en buss*). Systematiskt bruk av bestämd form singularis är signifikant vanligare än systematiskt bruk av obestämd form pluralis och singularis (p = 0,032 respektive 0,000). Obestämd form singularis används däremot signifikant mer sällan systematiskt än både naken form och obestämd form pluralis (p = 0,000 i båda). Skaltyp 8, som innehåller flera informanter än någon annan i tabell 1, använder systematiskt alla andra former för-

Tabell 1. Systematisk bruk i materialet.

Skaltyp	best. sg.	naken form	best. pl.	obest. sg.	antalet informanter	Andelen informanter	antalet avvikelser
1	+	+	+	+	21	13 %	0
2	+	+	/	+	12	8 %	0
3	+	/	+	+	6	4 %	0
4	/	+	+	+	4	3 %	0
5	/	+	/	+	4	3 %	0
5	/	/	+	+	2	1 %	0
7	+	/	/	+	1	0,6 %	0
8	+	+	+	/	28	18 %	0
9	+	+	+	-	8	5 %	0
10	/	+	+	/	3	2 %	0
11	+	/	+	/	1	0,6 %	0
12	/	/	+	/	3	2 %	0
13	/	/	+	/	1	0,6 %	0
14	+	/	+	/	10	6 %	0
15	/	+	+	/	2	1 %	0
16	+	/	+	-	5	3 %	0
17	/	+	+	-	2	1 %	0
18	/	+	+	-	1	0,6 %	0
19	+	+	/	/	11	7 %	0
20	+	+	/	-	7	4 %	0
21	+	+	-	-	2	1 %	0
22	+	+	-	/	3	2 %	0
23	/	+	/	/	1	0,6 %	0
24	/	+	/	-	1	0,6 %	0
25	/	+	-	/	1	0,6 %	0
26	+	/	/	/	1	0,6 %	0
27	+	/	-	/	1	0,6 %	0
28	+	/	/	-	2	1 %	0
29	+	-	+!	/	4	3 %	4
30	+	/	-	+!	1	0,6 %	1

31	+	/	-	/	1	0,6 %	0
32	+	-	+	-	1	0,6 %	1
33	-	+	+	+	3	2 %	9
34	-	+	+	/	2	1 %	4
35	/	-	+	+	1	0,6 %	2
36	/	/	/	/	2	1 %	0
	126	116	108	55	159	100 %	21

$C_{rep} = 0,95$; $C_{skil} = 0,94$

utom obestämd form singularis, eftersom dess frekvens är den lägsta bland de undersökta formerna.

Den implikationella ordningen skiljer sig från inlärningsgången på grupp-nivå, eftersom bestämd form singularis behärskas före formellt sett mindre komplexa former. Detta beror på att systematiskt bruk kombinerar frekvens och målspråksenlighet på ett sätt som gynnar frekventa former i ett spontant material som det föreliggande materialet är – både bestämd form singularis och naken form är betydligt mer frekventa än de obestämda formerna. När samma antal förekomster krävs men olika former har olika antal obligatoriska kontexter leder det oundvikligen till en situation där vissa former verkar bemästras i en högre grad. Situationen vore en helt annan om eliciterat material med ett visst antal obligatoriska kontexter för varje undersökt form användes (jfr Paavilainen 2010, Lahtinen & Paavilainen 2011).

Tabell 2 nedan bygger på 90-procentigt bruk. Antalet belägg per informant spelar ingen roll, dvs. även de som använder en form bara en gång men gör det målspråksenligt anses behärska den. Olika forskare har använt olika procentuella kriterier för behärsknigen av en grammatisk struktur. Exempelvis Glahn m.fl. (2001) och Rahkonen (2008) använder 50- och 80-procentigt bruk. Mina informanter är dock avancerade svenskinlärare, och därför känns speciellt 50-procentigt bruk som ett för lågt gränsvärde. Därför har jag valt att använda som kriterium 90-procentigt bruk som Ellis och Barkhuizen (2005) rekommenderar, eftersom den motsvarar den nivå som infödda talare vanligen uppnår.

Tabell 2. 90-procentigt bruk i materialet.

Skaltyp	obest.	naken	obest.	best.	antalet Informanter	andelen informerter	antalet avvikelser
	pl.	form	sg.	sg.			
1	+	+	+	+	6	4 %	0
2	+	+	+	-	15	9 %	0
3	+	+	-	-	31	19 %	0
4	+	+	-	+!	7	4 %	7
5	+	-	+!	+!	7	4 %	14
6	+	-	+!	-	19	12 %	19
7	+	-	-	+!	8	5 %	8
8	+	-	-	-	19	12 %	0
9	-	+!	+!	+!	8	5 %	24
10	-	+!	-	+!	6	4 %	12
11	-	+!	+!	-	3	2 %	6
12	-	-	+!	+!	1	0,6 %	2
13	-	+!	-	-	10	6 %	10
14	-	-	+!	-	3	2 %	3
15	-	-	-	+!	4	3 %	4
16	-	-	-	-	12	8 %	0
	112	86	62	47	159	100 %	109

$$C_{rep} = 0,83; C_{skal} = 0,82$$

Tabell 2 visar att skaltyperna 1–3, sammanlagt 52 informanter, följer den idealiska implikationella skalan, medan grupperna 4–16, dvs. 107 informanter, inte gör det. Tabellen innehåller så många avvikelser att den inte är valid ($C_{rep} = 0,83$; $C_{skal} = 0,82$), trots att skalabiliteten överstiger gränsvärdet 0,6.

Ordningen obestämd form pluralis < naken form < obestämd form singularis < bestämd form singularis motsvarar dock inlärningsordningen på gruppnivån: formerna utan speciesmarkering bemästras på en högre nivå. I skaltyp 3, dvs. den mest omfattande skaltypen vad gäller antalet informanter, används obestämd form pluralis och naken form 90-procentigt, men kriteriet uppfylls inte i obestämd och bestämd form singularis. 90-procentigt bruk är i obestämd form pluralis

signifikant vanligare än i andra former ($p = 0,000$ i alla), och 90-procentigt bruk av naken form är signifikant vanligare än systematiskt bruk av både obestämd och bestämd form singularis ($p = 0,001$ respektive $p = 0,000$).

Det är viktigt att notera att 90-procentigt bruk är ett strängt kriterium. Exempelvis 80-procentigt bruk kunde ha gett en annorlunda tabell och 50-procentigt bruk som kriterium skulle ha lett till en tabell där de flesta informanterna uppfyller kriteriet i alla former.

Sammanfattning och diskussion

Fördelningen mellan de olika frastyperna är likartad i såväl universitetsmaterialet som i grundskolematerialet: ett fåtal frastyper dominerar, medan majoriteten av dem är lågfrekventa. I universitetsmaterialet dominerar bestämd form singularis och naken form, medan fraserna med possessiva attribut i grundskolematerialet är vanligare än bestämd form singularis. Detta beror på uppsatsernas teman: bestämd form singularis är frekvent när aktuella nyheter behandlas, medan fraser med possessiva attribut gynnas när temat gäller skribentens eget liv.

Andelen målspråksenliga former är i universitetsmaterialet signifikant lägre än i grundskolematerialet, eftersom korrekthetsprocenten har sjunkit signifikant i de frekventa frastyperna bestämd form singularis och naken form. En förklaring till detta är att universitetsstuderandenas texter är både längre och behandlar mer krävande teman.

Två trender kan urskiljas i universitetsmaterialet. Å ena sidan har universitetsstuderandena framför allt problem med speciesvalet. Detta är något oväntat med tanke på att speciesvalet i grundskolematerialet beredde mindre svårigheter än nominalfrasernas formella aspekter, men likväl typiskt för inlärare med förstaspråk som saknar morfologisk species (se Eriksson & Wijk-Anderson 1988; Nordanger 2009). Det vanligaste problemet gäller överanvändning av naken form i stället för bestämd form singularis, som vanligen förekommer i kontexter utan tidigare obestämt korrelat. Detta är logiskt, då korrelatlösa bestämda former trots sin frekvens i det verkliga språkbruket hamnar i skymundan i läromedlen (jfr Nyqvist 2013). Problemet tycks alltså bero på såväl förstaspråkets som läromedlens påverkan.

En fjärdedel av normavvikelserna beträffande speciesvalet är däremot synnerligen problematiska, om man ser på saken ur enkätundersökningens (Nyqvist 2014) synvinkel: överanvändning av bestämd form i obligatoriska kontexter för naken respektive obestämd form gör att meddelandets mottagare uppfattar en ny referent som känd, vilket leder till en obefogad »sökoperation« i minnet. Detta gör normavvikelsen mer störande än överanvändning av naken eller obestämd form.

Å andra sidan har problemen med nominalfrasens form minskat: både bortfall av obestämd artikel och överanvändning av bestämd form efter possessiva attribut har blivit sällsyntare. Synnerligen intressant är att obestämd form singularis som i grundskolematerialet var signifikant svårare än bestämd form singularis inte längre är det: en möjlig förklaring till detta är att universitetsstuderandena har lärt sig att bättre utnyttja likheterna i bruket av obestämd artikel mellan svenskan och engelskan. Artikelbortfall i dubbel bestämdhet fortsätter dock att bereda svårigheter för inlärare, om än i en mindre utsträckning än tidigare. Beträffande PRG-attributen är valet av substantivformen rätt mekaniskt, varför det faktum att äldre inlärare behärskar det bättre förefaller logiskt: de har fått mer övning. Infödda talare förhåller sig förstående gentemot artikelbortfallen, men anser att bestämda substantiv efter possessiva attribut ger ett slarvigt intryck (Nyqvist 2014).

Utgående från korrekthetsprocenten på gruppnivå kan man konstatera att informanterna behärskar frastyperna utan morfologisk speciesmarkering före frastyperna med en morfologisk speciesmarkör. Sist behärskas frastypen med två morfem samt dubbel bestämdhet. Ordningen är likartad i grundskolematerialet och i Axelssons (1994) undersökning. På individnivå är inlärningsgångarna annorlunda. Med systematiskt bruk som kriterium går ordningen från bestämd form singularis till naken form, obestämd form pluralis och slutligen till obestämd form singularis. Med 90-procentigt bruk som kriterium blir inlärningsordningen nästan likadan som ordningen på gruppnivå: formerna utan speciesmarkering behärskas före obestämd och bestämd form singularis. Trots detta är skalan valid enbart i systematiskt bruk.

Dessa två kriterier besvarar olika frågor: systematiskt bruk visar om en form har dykt upp i inlärarens språk så många gånger att informanten kan sägas behärska den, medan det procentuella kriteriet

visar till vilken grad en form behärskas. Båda av dem har dock sina restriktioner.

Användning av systematiskt bruk innebär att forskare bestämmer hur många målspråksenliga förekomster av en form är »tillräckligt många« i en text. För att undvika att slumpen får en alltför stor roll bör antalet förekomster enligt min mening vara högre än ett, men det är lätt hänt i analysen av spontant material att kriteriet favoriserar de högfrekventa formerna. Problemet aktualiseras inte i ett eliciterat material där alla undersökta former har ett lika stort antal obligatoriska kontexter, men samtidigt bör man ifrågasätta om exempelvis ett test kan ge en pålitlig bild av inlärarspråket (se också Lahtinen & Paavilainen 2011). Att skriva ett test kan inte betraktas som en autentisk kommunikationssituation, medan fria skrivuppgifter lättare kan ses som sådana. Att kräva ett visst antal målspråksenliga förekomster utan att ta hänsyn till hur många obligatoriska kontexter texten innehåller kan också leda till problematiska situationer: i universitetsmaterialet har en informant sammanlagt 21 obligatoriska kontexter för bestämd form singularis i sin text. Fyra av dessa är målspråksenliga, varför kriteriet för systematiskt bruk uppfylls. Eftersom korrekthetsprocenten dock är så låg som 19 %, är det oklart om formen egentligen behärskas.

När det gäller procentuella kriterier behöver forskaren inte beakta problematiken kring felande data, eftersom ett målspråksenligt belägg räcker till att uppfylla kriteriet oberoende av det valda procenttalet. Detta leder dock oundvikligen till att kriteriet kan uppfyllas av en slump. Även valet av det procentuella gränsvärdet är långt från självklart. Väljer man 50 % som gräns är det möjligt att gå miste om viktiga skillnader mellan informanterna, eftersom kriteriet uppfylls i de flesta fallen. Ytterligare bör man fråga sig om gränsvärdet 90 % är rimligt: Ellis och Barkhuizen (2005) rekommenderar det eftersom även infödda talare vanligen når den nivån, men samtidigt bör man ifrågasätta om det över huvud taget är ändamålsenligt att förutsätta att informanterna når samma nivå som infödda talare.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att species och artikelbruk bereder utmaningar t.o.m. efter flera års inläring. Universitetsstuderandena behöver, på grund av sitt förstaspråk, fortfarande undervisning och övning i framför allt speciesvalet, eftersom normavvikelserna i detta kan äventyra begripligheten. Det vanligaste problemet gäller naken

form som tycks fungera som ett slags basform för många informanter. Den förekommer på bekostnad av framför allt bestämd form singularis men också i stället för obestämd form singularis, låt vara att universitetsstuderandena använder obestämd artikel mer målspråksenligt än grundskoleleverna. Obestämd form överanvänds däremot nästan enbart i pluralis, vilket omvänt innebär att bestämd form pluralis underanvänds kraftigt; samma problem har konstaterats även hos huvudämnesstuderanden i svenska (Sundman 1995). Å andra sidan överanvänds bestämd form i obligatoriska kontexter för naken och obestämd form, och avvikelserna är vanligare på universitets- än grundskolenivå.

Om författaren

Eeva-Liisa Nyqvist är fil.dr och universitetslektor i nordiska språk vid Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet.

Email: eeva-liisa.nyqvist@helsinki.fi

Litteratur

- Anderssen, Merete 2007: The acquisition of compositional definiteness in Norwegian. *Nordlyd*, 34, 252–275.
- Axelsson, Monica 1994: *Noun Phrase Development in Swedish as a Second Language. A Study of Adult Learners Acquiring Definiteness and the Semantics and Morphology of Adjectives*. Stockholm: Stockholm University.
- Bohnacker, Ute 1997: Determiner phrases and the debate on functional categories in early child language. *Language Acquisition*, 6, 49–90.
- Bohnacker, Ute 2003: Nominal phrases. I: Håkansson, Gisela, Gunlög Josefsson & Christer Platzack (red.), *Acquisition of Swedish Grammar*. Amsterdam: John Benjamins. 195–259.
- De Angelis, Gessica 2007: *Third or Additional Language Acquisition*. Clevedon: Multilingual Matters.
- DeKeyser, Robert 2005: What makes learning second language grammar difficult? A review of issues. *Language Learning*, 55, 1–25.
- Ellis, Rod 2008: *The Study of Second Language Acquisition* (2. udgave). Oxford: Oxford University Press.
- Ellis, Rod 2009: Investigating learning difficulty in terms of implicit and explicit knowledge. I: Ellis, Rod, Shawn Loewen, Catherine Elder, Jenefer Philp, Hayo Reinder & Rosemary Erlam (red.), *Implicit and Explicit Knowledge in Second Language Learning, Testing and Teaching*. Bristol: Multilingual Matters. 143–166.
- Ellis, Rod & Gary Barkhuizen 2005: *Analysing Learner Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Eklund Heinonen, Maria 2009: *Processbarhet på prov: Bedömning av muntlig språkfärdighet hos vuxna andraspråksinlärare*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Elsinen, Raija & Taina Juurakko-Paavola 2006: *Korkeakouluopiskelijoiden ruotsin*

- kielen taidon arviointi. Tavastehus: Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Eriksson, Anette & Elsie Wijk-Andersson 1988: *Swedish Nouns and Articles in German and Polish Students' Swedish Writing*. FUMS Rapport 141. Uppsala: Uppsala universitet.
- Fröjdman, Isabella 2013: Språkklyftan mellan gymnasiet och universitetet. I: Matilainen, Mirjami, Roy Siddall & Johanna Vaattovaara (red.), *Muuttuva Kielikeskus – Språkcentrum i förändring – Language Centre in change*. Helsingfors: Helsingfors universitet. 111–130.
- Fraurud, Kari 1988: Hierarchical relations between discourse referents and the interpretation of antedecentless definite noun phrases. I: Rosén, Victoria (red.), *Papers from the Tenth Scandinavian Conference of Linguistics*. Bergen: University of Bergen. 196–210.
- Glahn, Ester, Gisela Håkansson, Björn Hammarberg, Anne Holmen, Anne Hvenekilde & Karen Lund 2001: Processability in Scandinavian second language acquisition. *Studies in Second Language Acquisition*, 23, 389–416.
- Grunderna för Språkexamina för statsförvaltningen* 2003. Utbildningsstyrelsen. http://www.oph.fi/utbildning_och_examina/sprakexamina/sprakexamina_for_statsforvaltningen. Nedladdad den 10 mars 2015.
- Gymnasielagen* 629/1998. [https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980629?search\[type\]=pika&search\[pika\]=gymnasielag](https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980629?search[type]=pika&search[pika]=gymnasielag). Nedladdad den 10 mars 2015.
- Haspelmath, Martin 1998: How young is Standard Average European? *Language Sciences*, 20, 271–287.
- Hatch, Evelyn & Anne Lazaraton 1991: *The Research Manual: Design and Statistics for Applied Linguistics*. Boston, Mass.: Heinle & Heinle.
- Hildén, Antti 2009: *Yliopisto-opiskelijoiden ruotsin kielen taitotasoa. Kielikeskusten johtajien neuvoston selvitys Suomen yliopistojen rehtorien neuvostolle*. URL: http://www.pohjola-norden.fi/filebank/224-Ruot-sin_taito-selvitys_yliopisto_2009.pdf. Nedladdad den 10 mars 2014.
- Hultman, Tor G. 2003: *Svenska Akademiens Språklära*. Stockholm: Nordstedts Ordbok.
- Hultman, Tor G. & Margareta Westman 1977: *Gymnasistsvenska*. Lund: LiberLäromedel.
- Jarvis, Scott & Terence Odlin 2000: Morphological type, spatial reference and language transfer. *Studies in Second Language Acquisition*, 22, 535–556.
- Juurakko-Paavola, Taina & Åsa Palviainen 2011: Svenskans plats i den finska utbildningen. Lagstiftning och utbildningssystem. I: Juurakko-Paavola, Taina & Åsa Palviainen (red.), *Svenskan i den finska skolan och högre utbildningen. Om kunskaper och motivation genom olika utbildningsstadi-er*. Tavastehus: Hämeen ammattikorkeakoulu. 9–22.
- Lagen om grundläggande utbildning* 628/1998. [https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980628?search\[type\]=pika&search\[pika\]=grund%C3%A4ggande%20utbildning](https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980628?search[type]=pika&search[pika]=grund%C3%A4ggande%20utbildning). Nedladdad den 10 mars 2015.
- Lahtinen, Sinikka 2010: Min kompis plejar drums. I: Falk, Cecilia, Andreas Nord & Rune Palm (red.), *Svenskans beskrivning 30. Förhandlingar vid Trettionde sammankomsten för svenskans beskrivning, Stockholm den 10 och 11 oktober 2008*. Stockholm: Stockholms universitet. 177–186.
- Lahtinen, Sinikka & Marika Paavilainen 2011: Verbformer i olika datatyper vid finska högstadielävers inläring av svenska. *Nordisk tidskrift för andrespråksforskning, Nordand*, 6:(1), 89–113.
- Nordanger, Marte 2009: *Keiserens nye klær? Lingvistisk og konseptuell transfer i markeringen av grammatikalisert definit referanse i russiskspråklige og engelskspråklige norske mellomspråk – en studie basert på ASK*. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Noreen, Adolf 1904: *Vårt språk. Nysvensk grammatik i utförlig framställning* 5. Lund: Gleerups.
- Nyqvist, Eeva-Liisa 2013: *Species och artikelbruk i finskspråkiga grundskolelävers inlärsarsvenska. En longitudinell undersökning i årskurserna 7–9*. En doktorsavhandling

- publicerad i elektronisk form. Åbo: Åbo universitet.
- Nyqvist, Eeva-Liisa 2014: Hurdana species- och artikelfel bör motarbetas? I: Lindström Jan, Sofie Henricson, Anne Huhtala, Pirjo Kukkonen, Hanna Lehti-Eklund & Camilla Lindholm (red.), *Svenskans beskrivning 33. Förhandlingar vid Trettiofjärde sammankomsten för svenskans beskrivning*. Helsingfors den 15–17 maj 2013. Nordica Helsingiensia 37. Helsingfors: Helsingfors universitet. 353–362.
- Odlin, Terence 2003: Cross-linguistic influence. I: Doughty, Catherine J. & Michael H. Long (red.), *The Handbook of Second Language Acquisition*. Blackwell Publishing. 436–486.
- Paavilainen, Marika 2010: *Inlärnin av svenskans verbmorfologi, adjektivkongruens och negationens placering hos finskspråkiga högstadieelever*. Opublicerad licentiatavhandling. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.
- Pallotti, Gabriele 2007: An operational definition of the emergence criterion. *Applied Linguistics*, 28, 361–382.
- Pica, Teresa 1984: Methods of morpheme quantification: their effect on the interpretation of second language data. *Studies in Second Language Acquisition*, 6, 69–78.
- Rahkonen, Matti 2008: Några morfologiska och syntaktiska strukturer i L2-svenska. I: Lindström, Jan, Pirjo Kukkonen, Camilla Lindholm & Åsa Mickwitz (red.), *Svenskan i Finland 10*. Helsingfors: Helsingfors universitet. 278–292.
- Rahkonen, Matti & Gisela Håkansson 2008: Production of written L2-Swedish – processability or input frequencies? I: Kessler, Jörg-Ulrich (red.), *Processability Approaches to Second Language Development and Second Language Learning*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing. 35–161.
- Ringbom, Håkan 1992: On L1 transfer in L2 comprehension and L2 production. *Language Learning*, 42, 85–112.
- Ringbom, Håkan 2007: *Cross-linguistic Similarity in Foreign Language Learning*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Slobin, Dan. 1996: From 'thought and language' to 'thinking for speaking'. I: Gumperz, John J. & Stephen C. Levinson (red.), *Rethinking Linguistic Relativity*. Cambridge: Cambridge University Press. 70–96.
- SAG = Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson 1999: *Svenska Akademis grammatik. Del 1–3*. Stockholm: Nordstedts Ordbok.
- Statsrådets förordning om universitetsexamina 794/2004. <http://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2004/20040794>. Nedladdad den 10 mars 2015.
- Sundman, Marketta 1995: Species och artikelbruk hos avancerade inlärare av svenska. I: Kalin, Maija & Sirkku Latomaa (red.), *Nordens språk som andraspråk 3. Tredje forskarsymposiet i Jyväskylä 24–25.3.1995*. Jyväskylä: Högskolornas språkcentral. 220–229.
- Torgerson, Warren 1967: *Theory and Methods of Scaling*. New York: Wiley and Sons.
- Utbildningsstyrelsen 2014: *Årsbok för utbildningsstatistik 2014*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- Wijk-Andersson, Elsie 1993: Bestämda nominalfraser i inlärarsvenska. I: Golden, Anne & Anne Hvenekilde (red.), *Rapport fra det andre forskersymposiet om Nordens språk som andrespråk i Oslo den 19.–20. mars 1993*. Oslo: Universitetet i Oslo. 191–197.
- Wijk-Andersson, Elsie 1994: Bestämddhetsmarkering och bestämdhetsgivning. I: Holmberg, Anders & Kent Larsson (red.), *Svenskans beskrivning 20. Förhandlingar vid Tjugonde sammankomsten för svenskans beskrivning. Umeå den 2–3 december 1993*. Lund: Lund University Press. 380–387.
- Wijk-Anderson, Elsie 1995: Obestämt och bestämt hos gäststudenter. I: Kalin, Maija & Sirkku Latomaa (red.), *Nordens språk som andraspråk 3. Tredje forskarsymposiet i Jyväskylä 24–25.3.1995*. Jyväskylä: Högskolornas språkcentral. 238–249.
- Vilkuna, Maria 1992: *Referenssi ja määräisyys suomenkielisten tekstien tulkinnessa*. Helsingfors: Finska Litteratursällskapet.